

לפתוח את השנה טוב יותר - עם ששת כובעי החשיבה

תכלה שנה וקללותיה, תחל שנה וברכותיה. אנו פותחים שנה חדשה, בתקווה רבה שזו תהא שנה של התחדשות ומלאת כוחות. מה הוא המבדיל שנה זו מקודמותיה? מה מתווסף השנה שנותן לנו תקווה לשנה טובה יותר? מעבר לתקווה שכולנו חוזרים עם כוחות מחודשים, כדאי לעצור לרגע ולחשוב לעצמנו כיצד אנו רוצים להפוך את השנה הזו למבורכת, מקדמת וטובה יותר עבור עצמנו והקרובים לנו. זו הזדמנות עבורנו להשתהות לרגע אחד לפני תחילת השנה ולחשוב: "כיצד אני יכול/ה לפתוח את השנה טוב יותר?". נקודת המוצא לחשיבה כזו היא שכל אחד יכול להשתפר, בהינתן הרצון והתנאים. בפתיחת השנה אנו יכולים לחזק חשיבה חיובית כזו, תוך מתן כלים ישומיים לתלמידים לשיפור עצמי. במערך שלפניכם אנו מביאים את גישתו של דה-בונו הנקראת "ששת כובעי חשיבה", בדיוק לשם השגת מטרה זו.

נתרגל יחדיו את שיטת ששת כובעי החשיבה של דה בונו על דילמות מההיסטוריה היהודית. לאחר הבנת עקרונות השיטה כל אחד מהמשתתפים יתבקש להציב לעצמו מטרה לשנה הקרובה. בעזרת שאר החברים יבחן את דרכו אל עבר מטרה זו דרך הפרספקטיבה של כל אחד מאופני החשיבה

מטרות

- עידוד חשיבה חיובית בבחינת "כיצד אני יכול/ה לפתוח את השנה טוב יותר"?
- לימוד שיטת "כובעי החשיבה" ככלי לשיפור עצמי של התלמידים

הכנה

- מומלץ ביותר לדאוג לשישה כובעים בצבעים השונים: כחול, אדום, צהוב, ירוק, שחור, לבן
- הדפסת כרטיסיות/דף הסבר על ששת כובעי החשיבה (נספח 1)
- הדפסת כרטיסיות אירועים (נספח 2)

הערה

- המפגש מחייב **שעה וחצי**.
- סוף המערך מציג שתי אפשרויות להפעלה המותאמות לשתי קבוצות גיל

מהלך הפעילות

1. פתיחה

הציגו למשתתפים סדרת שאלות פשוטות כדוגמת:

- כמה דבש מייצרת דבורה בימי חייה? [תשובה: כפית אחת בלבד!]
- לאלו צמחים יש שמות של בעלי חיים? [תשובות אפשריות: ירוקת החמור, שיבולת שועל, ציפורן חתול]
- הדוד משה אוכל כל יום ביצה קשה. הוא לא מקבל אותה מאף אדם, לא קונה מאף אחד, וגם אין לו תרנגולת. איך יכול להיות? [תשובה: יש לו ברווזות!]

2. מה נדרש מכם על מנת לענות על השאלות הללו?

צפו לתשובות שונות: ידע, זיכרון, יכולת שליפת מידע מהירה, סבלנות, מוכנות לאתגרים, כלים לפתרון.

3. שאלו את אחד המשתתפים לשמו.

לאחר שהתלמיד/ה יאמרו את שמם, שאלו "מה נדרש ממך כדי לתת תשובה לשאלה הזו?" מעט מאוד! רק לזכור את השם של עצמי.

4. הסבר

למעשה זו הדגמה לתהליך כמעט אוטומטי, הדורש מעט מאוד חשיבה. חשיבה מסוג זה היא "חשיבה בסיסית", שהיא חשיבה ברמה נמוכה יותר ביחס למה שמח שלנו מסוגל לעשות. חשיבה בסיסית מסתמכת על זיכרון, ויכולת היזכרות. לשאלות שונות נדרשים כישורים שונים ומגוונים. ככל שהשאלות מורכבות יותר, אנו נדרשים להפעיל כישורים שונים באופן משולב ומורכב. יכולת חשיבה היא לא דבר מולד – תכונה שנולדים איתה ואינה ניתנת לשינוי. כל אחד יכולת לשפר את הנתונים הבסיסיים שלו. היום נדבר על היכולת לפתח חשיבה מורכבת ונראה איך אפשר לעשות זאת.

5. מתי חשיבה בסיסית עוזרת לנו ומה צריך לעשות כדי לשפר אותה?

חשיבה בסיסית יעילה במקומות בהם אנו צריכים להגיב מהר וכן במקרים הדורשים תגובה פשוטה. הדרך לשפר את החשיבה הבסיסית היא פשוט – שינוי! זו הסיבה שלעיתים קרובות אנו משננים חומר נלמד – כדי שהוא יהפוך לדברים שאנחנו יודעים ברמה הבסיסית ופשוט נזכור אותם מבלי להשקיע מחשבה נוספת.

6. המשך הסבר

בניגוד לחשיבה "בסיסית", קיימת חשיבה מורכבת, שהיא חשיבה "גבוהה". כשאנחנו מדברים על חשיבה מורכבת, למה אנחנו מתכוונים? תשובה: לחשיבה מורכבת, גבוהה, ישנם מספר מאפיינים שונים: מיומנויות חשיבה מורכבת הן טכניקות או יכולות מנטאליות, המאפשרות לבני אדם לנסח מחשבות, לחשוב על דבר מה ולשפוט אותו (חשיבה ביקורתית). החשיבה המורכבת תציע פתרונות רבים ויצירתיים, תהיה קשורה בשיפוט, תשתמש בקריטריונים רבים ותדרוש מאמץ רב יותר מהחשיבה הבסיסית.

דוגמה פשוטה להבנת ההבדל בין שני סוגי החשיבה: כפי שראינו מקודם, כאשר שואלים אותנו לשמנו אנו עונים באופן אוטומטי. התהליך הכרוך בכך הוא כה מהיר, עד שאיננו מודעים לו. אבל, כששואלים אותנו: "איך יראה העולם ללא מחשבים?" - אנו נדרשים למחשבה מורכבת ויצירתית הרבה יותר.

7. חלוקת כובעים

חלקו ל- 6 תלמידים כובעים בצבעים שונים (ירוק, כחול, אדום, שחור, צהוב, לבן) ובקשו מהם לחבש אותם לראשם.

הסבירו - אחת השיטות הידועות והפופולאריות יותר של חינוך לחשיבה נקראת "ששת הכובעים". השיטה פותחה על ידי ד"ר אדוארד דה בונו, שנחשב היום כחלוץ החינוך לחשיבה בעולם, ולאחד מגדולי ההוגים בתחום טיפוח החשיבה (עד כדי כך שאף קראו לכובע על שמו!). שיטה זו נדמית כמשחק ילדים אולם למעשה היא כלי רב עוצמה, המקדם הן חשיבה יצירתית. כיום, שיטה זו מיושמת בחברות עסקיות גדולות בעולם כגון סימנס, HP, M3, ועוד.

המשך הסבר: מטרתם של כובעי החשיבה היא לפשט את תהליך החשיבה, לפרק אותה לגורמיה, כך שהאדם החושב יוכל לבחור בסוג החשיבה המתאים לו או לשנות מכיוון חשיבה אחד לשני - במקום להפעיל את כל סוגי החשיבה בו זמנית. אפשר להשוות זאת לתהליך של דפוס צבע: מפרידים את הצבע לצבעי יסוד ומדפיסים כל צבע בנפרד, ורק בסוף התהליך מתקבלת התמונה.

8. פנו לכל אחד מהתלמידים שחובש כובע ושאלו אותו מה מייצג לדעתו הצבע של הכובע על ראשו. רשמו על הלוח את הצבעים עם המאפיינים המרכזיים שהעלו התלמידים. מתוך האסוציאציות ניתן לסמן את צורות החשיבה שמסמל כל כובע:

צבע לבן : נקיון, סדר, אובייקטיבי, בהירות... ← חשיבה העוסקת

בעובדות - מה אני יודע לגבי המצב?

צבע אדום: רגשות, קנאה, אהבה, כעס... ← חשיבה רגשית ואינטואיציה - מה אני מרגיש?

צבע שחור: חושך, פסימיות, שליליות ← חשיבה ביקורתית אובייקטיבית - מהן הסכנות? מה יכול להשתבש?

צבע צהוב: שמש, שמח, אור, אופטימיות... ← חשיבה חיובית ובונה - מהם היתרונות? מהו הטוב שיצא מזה?

צבע ירוק: צמיחה, פרחים, רעננות, פוריות... ← חשיבה יצירתית והעלאת רעיונות - איזה רעיונות חדשים עולים לי?

צבע כחול: שמיים, מים, רוגע, שקט... ← מבט על, מנחה הדיון - איזה כובע צריך עכשיו כדי להתקדם?

9. הדגמה

כדי להבין איך כל כובע מתפקד ואיך ניתן לבחון כל מצב לפי ששת הכובעים, בואו נבחן יחדיו מקרה לדוגמה.

מקרה לדוגמה:

הודיעו לכם ב אופן מפתיע על סגר לחודש בגלל הקורונה.

- הכובע הלבן יאמר: זה אומר חודש בלי בית ספר, זה מצב מוכר שכבר הייתי בו בסגר קודם, ועוד.
- הכובע האדום יקפוץ: אוף! אין לי כוח! מעצבן כל כך! או - יש! אני שמח, סוף סוף זמן לנוח!
- הכובע השחור יתריע: אין מספיק זמן להתכונן; אני לא מאורגנת לקראת זה בכלל.
- הכובע הצהוב יכול לומר: זו הזדמנות מצויינת - זה יעזור לי לפנות זמן לדברים חשובים אחרים.
- הכובע הירוק יהיה יצירתי: אני אכין פתקאות עם דברים שאני רוצה להספיק ואתלה במקומות שונים בבית; נשב כמה חברה'ה ללמוד/ לשחק/ לשוחח.
- הכובע הכחול יחשוב - מה הדבר הטוב ביותר שאני יכולה לעשות- להתעצבן? לחשוש? להיות אופטימי? לעבור את זה בכיף?
- אילו מהכובעים רלוונטיים לדיון כרגע? מה יקדם אותי לקראת התמודדות עם המצב?

למנחה: המטרה בשלב זה היא שכולם ילמדו להבחין בין צורות החשיבה השונות. אפשרות לניתוח: אם אהבתי רק את הכובע האדום ואתמקד בכעס שלי או הפחד שלי, זה לא יוביל אותי לשום מקום. מאידך, כדאי גם לא להיות באופוריה מזהירה וכן להקשיב לקול השקול של הכובע השחור, המתריע כי הזמן קצוב ולחשוב עם הכובע הירוק על דרכים יצירתיות ואפקטיביות להתמודד עם המצב...

המשך המערך מותאם לשתי קבוצות גיל, בחרו את האפשרות המתאימה לכם.

המלצה לגילאים נמוכים יותר

10. תרגיל בקבוצות

- א. חלקו את הקבוצה ל-5 קבוצות, כאשר כל קבוצה מייצגת את אחד הכובעים (למעט הכחול). מומלץ להניח במרכז הקבוצה כובע (אמיתי או מבריסטול) וכרטיסיית הסבר על החשיבה של אותו הכובע (נספח 1).
- ב. בכל שלב נותנים לכל הקבוצות סיפור מקרה דומה, ומנחים כל קבוצה לכתוב על דף נייר תגובה לסיפור לפי צבע הכובע שברשותה (נספח 2). ניתן לקרוא בקול את הסיפור לכולם לפני שכל קבוצה מתמקדת באופן החשיבה שלה.
- ג. תנו לכל קבוצה להקריא את התשובה שלה בקול. שימו לב שאכן הדברים שכל קבוצה מעלה מתאימים לצבע שלה. אפשרו גם לשאר המשתתפים לחוות דעתם האם התגובה תואמת את הכובע ולחדד את ההבנה.
- ד. לסיכום בקשו מכולם לחבוש לרגע את הכובע הכחול וקבלו החלטה יחדיו – אילו כובעים צריך לחבוש כדי לפתור את הבעיה על הדרך הטובה ביותר?
- למנחה:** מטרת התרגיל היא לחדד את ההבנה לגבי כל אחד מאופני החשיבה, את היכולת להתמקד בצורת חשיבה אחת ולתרגל את החיבור בין כל אופני החשיבה יחדיו לכדי פתרון מוצלח. ניתן לערוך מספר סבבים עם סיפורים שונים. אפשרות נוספת היא להחליף את הכובעים בין הקבוצות מסיפור לסיפור.

11. יישום לשנה הקרובה

- בשלב זה כל אחד מהמשתתפים מוזמן ליישם את שיטת כובעי החשיבה במהלך השנה. שאלו: במה תלויה ההצלחה של כל אחד מכם השנה?
רשמו את האפשרויות הבאות הרלוונטיות למשתתפים שלכם.
בקשו מכל אחד לדרג לעצמו על דף מ-1-4 את האפשרויות הרשומות על הלוח - מה הדבר שישפיע ביותר על ההצלחה שלו ומה הדבר שישפיע על הצלחתו הכי פחות.

12. דיון

- מה המשפיע ביותר על ההצלחה שלנו כקבוצה? למה יש את ההשפעה הקטנה ביותר על ההצלחה שלנו כקבוצה?
כל אחד שמעוניין להציג את עמדתו ולהסביר אותה, יכול לבקש את אחד הכובעים ולדבר לפי הצבע של הכובע.
שימו לב! חשוב לתת לכל אחד מהתלמידים לחבוש את הכובע שהוא/היא בחרו. זאת כדי לחדד את הגישה על פיה הם מדברים וגם להראות להם שיש מחשבות ותשובות שונות לפי הכובעים.

13. סיכום

- לפתיחת השנה עשינו הפעם פעילות קצת אחרת. ראינו שיש צורות חשיבה שונות. הכרנו את האפשרות לחשוב על כל בעיה ומצב דרך שישה כובעים שונים. זכרו שלכולנו יש את ששת הכובעים, אבל לכל אחד מאיתנו יש כובעים "חזקים" יותר ו"חלשים" יותר. במציאות אנחנו לא נעצור ונשלוף כובעים אמיתיים, אבל אנחנו כן יכולים לדמיין את עצמנו חובשים כובע מסוים ואז לבחון את מה שקורה לפי אותו הצבע.
בפעם הבא שתתקלו בבעיה, שאלו את עצמכם והאחד את השניה: מה הכובע הלבן היה מתאר לנו עכשיו? מה הכובע הצהוב היה אומר? איך הכובע הירוק היה פותר את הבעיה? איך אנחנו כיחידים וכקבוצה יכולים להשתמש בכובעים כדי לשפר את השנה שלנו?

בשנה הקרובה עומדים בפניכם אתגרים גדולים. לכל אחד מאיתנו יש את המקומות בהם הוא מתקשה יותר וצריך לאזור כח ולהשקיע. במקומות האלה נסו לחבוש את כל אחד מהכובעים וחשבו מה הדבר הטוב ביותר שביכולתכם לעשות.

המלצה לכיתות גבוהות

9. תרגיל בקבוצות

- א. חלקו את כולם לקבוצות 6 משתתפים. לכל אחד חלקו פתק עם צבע כובע משלו.
- ב. חלקו לכל קבוצה דף עם הסבר על ששת כובעי החשיבה (נספח 1 בשלמותו).
- ג. תנו לכל קבוצה סיפור מקרה אחר (נספח 2). הנחו את התלמידים בכל קבוצה לערוך דיון, כאשר כל אחד צריך לדבר מתוך הכובע שהוא/היא חובשים. הקבוצה צריכה להציג את ההצעה שלה לפתרון הבעיה בסיפור. בכל פעם בעל הכובע הכחול בקבוצה צריך לסכם את הדברים.
- ד. העבירו את כרטיסיות האירועים בין הקבוצות. בכל פעם צריכים חברי הקבוצה להחליף ביניהם את הכובעים (באקראי / להעביר משתתף אחד שמאלה / על פי חלוקה שהם בוחרים).
- ה. שימו לב: מספר האירועים צריך להיות מותאם לזמן שיש לכם או עד למעבר לחלק הבא של הפעילות.
- ו. אספו מכל קבוצה את התגובות שלה על כל סיפור. כסיכום בקשו מכולם לדמיין שהם חובשים לרגע את הכובע הכחול וקבלו החלטה יחדיו – אילו כובעים צריך לחבוש כדי לפתור את הבעיה על הדרך הטובה ביותר?

למנחה: מטרת התרגיל היא לחדד את ההבנה לגבי כל אחד מאופני החשיבה, את היכולת להתמקד בצורת חשיבה אחת ולתרגל את החיבור בין כל אופני החשיבה יחדיו לכדי פתרון מוצלח.

10. יישום לשנה הקרובה

זו היא שיא הפעילות, בה כל אחד מהמשתתפים מוזמן ליישם את שיטת כובעי החשיבה לקראת השנה הקרובה. מומלץ לייחד לחלק זה זמן של 40-45 דקות.

בקשו מכל אחד מהמשתתפים לחשוב על מטרה אחת שרלוונטית להם כיחידים או כקבוצה שהוא/היא היו רוצים להשתפר בה השנה. חשוב שניסוח המטרה יהיה ממוקד. מומלץ לבקש מכל אחד לרשום זאת על דף נייר באופן מסודר.

11. הצגת המטרות

כל אחד בתורו מוזמן להציג את המטרה שהוא/היא הגדירו לעצמם. במקביל בקשו ממתנדבים לבוא לקדמת הכיתה ולחבוש לראשם את אחד מהכובעים. כל אחד מהמתנדבים מוזמן להתייחס לאותה המטרה שהוצגה מתוך כובע החשיבה שלו. הנחו את חובשי הכובעים לומר רק דברים שיחזקו/יעזרו למי שהציג את המטרה. כך למשל, בעל הכובע השחור צריך להתמקד באזהרות ובנקודות מועדות לפורענות לקראת השגת המטרה, ולא בהעדר יכולת או כישורים ובהחלט לא בשפיטה שלילית. משפטים שיש לעצור מבעוד מועד יהיו בסגנון של: "את לא יכולה להצליח"; "אין לך סיכוי"; "המורה לא תתן לך בחיים לעלות הקבצה"; "אני מכירה אותך ואין לך סבלנות להשקיע" וכד'.

12. סיכום

לפתיחת השנה עשינו הפעם פעילות קצת אחרת. ראינו בתחילת הפעילות שיש צורות חשיבה שונות. חלוקה אפשרית אחת היא בין "חשיבה פשוטה" שלא דורשת מאיתנו הרבה השקעה, לבין "חשיבה מורכבת". הכרנו את האפשרות לחשוב על כל בעיה ומצב דרך שישה כובעים שונים. זכרו שלכולנו יש את ששת הכובעים, אבל לכל אחד מאיתנו יש כובעים "חזקים" יותר ו"חלשים" יותר. במציאות אנחנו לא נעצור ונשלוף כובעים אמיתיים, אבל אנחנו כן יכולים לדמיין את עצמנו חובשים כובע מסוים ואז לבחון את מה שקורה לפי אותו הצבע.

כל אחד ואחת מכם הציבה לעצמה מטרה, שתדרוש מכם השקעה ומאמץ לאורך כל השנה. סביר להניח שיהיו עליות ומורדות בדרך, ושיטת כובעי החשיבה יכולה לעזור לכם להתמודד איתם: באופטימיות (צהוב), ביצירתיות (ירוק), בבדיקה מחודשת מה צריך לעשות (כחול), לשים לב לרגשות שעולים בי (אדום) וגם לראות נכוחה את מה שיש (לבן) ואת הקשיים הצפויים לכם (שחור).

בהצלחה לכם ושתהא שנה טובה ומוצלחת!

כובע לבן - חשיבה של עובדות והשערות

הכובע הלבן מציג את המידע הקיים (עובדות, מספרים, הערכות מבוססות ועוד). כשאנו מקבלים החלטה, מעריכים רעיון או פותרים בעיה, אנו זקוקים למידע. הכובע הלבן מנסח שאלות לשם השגת המידע החסר.

שאלות בכובע הלבן:

⊗ מה אנחנו יודעים? איזה מידע חסר לנו? מה אנחנו רוצים

לדעת?

⊗ איזה עובדות חשובות לנו בדיון?

כובע אדום - חשיבה רגשית

רגשות ואינטואיציות (תחושות בטן) הם חלק בלתי נפרד מתהליכי החשיבה שלנו. הכובע האדום מאפשר לנו להציג את רגשותינו כך שהם יוכלו לשמש אותנו ולהיות חלק מודע בתהליך החשיבה, כך שהכובע האדום לא צריך לנמק, להסביר או להצדיק את רגשותיו.

שאלות בכובע האדום:

⊗ מה אני מרגיש בקשר לעניין? מהי "תחושת הבטן" שלי?

⊗ מהן האינטואיציות (תחושות הבטן) שלי?

כובע צהוב - חשיבה חיובית ובונה

הכובע הצהוב הוא הכובע של החשיבה החיובית והאופטימית. הוא מצביע על היתרונות של המצב, על התועלת וההשלכות החיוביות של הרעיון. הכובע הצהוב מסביר מדוע הדבר יצליח. ההערכה החיובית של הכובע הצהוב חייבת להיות מנומקת ומבוססת.

שאלות בכובע הצהוב:

⊗ מהם היתרונות בזה? מדוע טוב לנהוג כך?

⊗ איזו תועלת תצמח מזה?

כובע שחור - חשיבה ביקורתית

הכובע השחור מצביע על חסרונות המצב, על נקודות התורפה והסכנות של הרעיון. הוא בוחן את ההשלכות השליליות של התוכנית. ביקורתו של הכובע השחור חייבת להיות מנומקת ומבוססת. הכובע השחור מונע מאיתנו לעשות שגיאות ולפעול בפזיזות.

שאלות בכובע השחור:

- ✪ מהם הדברים השליליים בזה? מהן התוצאות השליליות?
- ✪ מהן הסכנות והבעיות הכרוכות בכך? האם זה מתאים למטרות ולנסיון שלנו?
- ✪ האם זה מתאים לערכים שלנו?

כובע ירוק - חשיבה יצירתית

הכובע הירוק הוגה רעיונות חדשים, מציג חלופות נוספות, מאתגר ומערער את המובן מאליו. כובע זה שימושי ביותר כאשר הדיון תקוע, כאשר אין רעיונות או פתרונות חדשים, כשצריך קצת תעוזה להניע את הדיון הלאה, כשנדמה שאין מוצא או פתרון. החשיבה בכובע זה לא חייבת להיות הגיונית.

שאלות בכובע הירוק:

- ✪ איזה הצעות חדשות אפשר להעלות? האם יש עוד דרכים חדשות?
- ✪ איזה כיווני חשיבה אחרים עדיין לא בדקנו? על מה לא חשבנו?

כובע כחול - חשיבה על חשיבה

הכובע הכחול הוא מבט על - הוא מתבונן על תהליך החשיבה ומנצח על יתר הכובעים. הוא מגדיר את מטרת התהליך, הקבוצתי או האישי, עושה סיכומי ביניים וסיכום סופי של הדיון. הכובע הכחול מזמין כובעים אחרים להשתתף בתהליך לפי הצורך. הכובע הכחול הוא כובע החשיבה על החשיבה, מתבונן ומבקר את תהליך החשיבה עצמו וגורם למשתתפים להיות מודעים לתהליך זה.

שאלות בכובע הכחול:

- ✪ מהי מטרת הדיון? היכן אנו עומדים? מהו הצעד הבא?
- ✪ איזה כובע רצוי שישתתף עכשיו בדיון? האם החשיבה שביצענו הייתה יעילה?

כרטיס: הדילמה של חנן – במצור על ירושלים

חנן חי בירושלים בימי צדקיהו. ירושלים היתה במצור, רבים מתו ברעב. הוא היה ממונה על מגיני שער העיר. הוא שמע את נבואת הנביא המבטיחה חיים לנכנעים לבבל. הוא חרד לשלום אנשי ביתו ולא האמין בניצחונה של יהודה על בבל. אשתו הפצירה בו לערוק מהצבא, לצאת יחד עמה ועם הילדים מהעיר ולהתמסר לבבלים הצרים על העיר ובדרך זו להציל את נפשם. לחנן ברור שכל העורק מהמערכה מקרב את קיצה של ירושלים, וכל הנשארים בירושלים צפויים, לפי נבואת ירמיהו, למות ברעב, בדבר או בחרב הבבלים (ירמיהו ל"ח, 2) ובמקרה הטוב יוגלו מארצם. חנן התלבט, האם להמשיך להילחם כמצוות המלך או להיכנע או לערוק, כמצוות הנביא.

- ⊗ מה הייתם מציעים לעשות בשם הכובע שאתם חובשים?
- ⊗ מה לדעתכם צריך חנן לעשות? מה הייתם עושים לו הייתם במקומו?

כרטיס: הדילמה של יעקב - לשלוח את בניו למצריים?

בני יעקב חזרו ממצרים ובפיהם הוראתו של יוסף להביא עמם את בנימין בביקורם הבא במצרים. שמעון נכלא במצרים עד לשובם. הבצורת נמשכה, יעקב ידע שבני משפחתו עלולים לגווע ברעב אם לא ישברו שבר (יאכלו לשובע) במצרים ובנו שמעון לא יחזור אל חיק משפחתו וילדיו נסיך מצריים דרש מיעקב לשלוח את בנו האהוב בנימין יחד עם אחיו חזרה למצרים, על מנת לשחרר את שמעון ולאפשר לבנים לאכול. הסיכון היה שנסוץ מצריים יקח בשבי את בנימין - בנו מאשתו האהובה רחל.

- ⊗ מה הייתם מציעים לעשות בשם הכובע שאתם חובשים?
- ⊗ מה לדעתכם יעקב צריך לעשות? מה הייתם עושים לו הייתם במקומו?

כרטיס: הדילמה של חייל בצבא דוד

יאיר, חייל בצבאו של דוד, ברח עם דוד מירושלים לאחר שהגיעה הידיעה על מרד אבשלום, וראה את מלכו סובל ומושפל. הוא נלחם תחת פיקודו של אבישי, ובמהלך הקרב מצא את אבשלום ושערו הארוך תפוס בסבך עץ האלה. הוא ידע שאבשלום מרד בדוד מלכו ופילג את הממלכה, וכי השארתו של אבשלום בחיים פירושה המשך מלחמת אחים. יאיר שמע את הבטחת יואב לגמול כספי שיינתן לפוגע באבשלום. מצד שני, הוא שמע את הוראת דוד: "לאט לי לנער לאבשלום". כלומר - הוא יודע שלדוד ייגרם צער רב אם יפגעו בבנו.

- ⊗ מה הייתם מציעים לעשות בשם הכובע שאתם חובשים?
- ⊗ מה לדעתכם החייל צריך לעשות? מה הייתם עושים לו הייתם במקומו?

כרטיס: הדילמה של איתי - להצטרף למרד אבשלום?

איתי נושל מירושת אביו על ידי אחיו ופנה לעזרת זקני השבט, האחראים על בירור סכסוכים, אולם לא מצא אוזן קשבת. לאיתי הרגשה שאין משפט צדק בארץ. הוא בא לירושלים בתקווה למצוא משפט צדק. בשערי העיר ירושלים הוא פגש את אבשלום שאמר לו: "דבריך טובים ונכונים ושומע אין לך מאת המלך... מי ישימני שופט בארץ ועלי יביא כל איש אשר יהי לו ריב ומשפט והצדקתיו" (שמואל ב' ט"ו 3-4). איתי ידע על מקרים נוספים שבהם לא שפטו על פי הצדק. התעורר אצלו הספק, אם לשלטון שאינו מבוסס על משפט צדק יש זכות קיום. הרהורים שונים התרוצצו במוחו של איתי, והוא שקל להצטרף לתומכים באבשלום המתכנן מרד נגד דוד המלך.

- ⊗ מה הייתם מציעים לעשות בשם הכובע שאתם חובשים?
- ⊗ מה לדעתכם איתי צריך לעשות? מה הייתם עושים לו הייתם במקומו?

כרטיס: הדילמה של פרץ - "ויהי בימי ירבעם"

פרץ גר בהרי אפרים. שליחיו של ירבעם הגיעו אליו פעמים אחדות ודיברו על לבו שיצטרף להכנת המרד נגד רחבעם מבית דוד. פרץ ידע שלא קיבל את תפקיד שר האלף בצבאו של המלך מכיוון שלא היה משבט יהודה וחש מקופח.

פרץ ראה כעת סיכוי לקבל תפקיד שכה רצה. פרץ רגז על כך שהמלך רחבעם הפלה לטובה את מקורביו, בני שבט, ולא הפקיד בידי בני השבטים האחרים של עם ישראל שום עמדות מפתח. עם זאת, הוא חשש שמרד יביא לחלוקת הממלכה ולהחלשתה בהתמודדות עם אויבים שמסביב.

- ⊗ מה הייתם מציעים לעשות בשם הכובע שאתם חובשים?
- ⊗ מה לדעתכם פרץ צריך לעשות? מה הייתם עושים לו הייתם במקומו?

כרטיס: הדילמה של חנניה - האם להצטרף למרד?

חנניה היה איכר שגר ברמת מנשה, עבד בחריצות ובתבונה, אך פירנס את משפחתו בדוחק גדול, כי אדמתו לא היתה מן הפוריות ביותר. בנו הבכור נשלח לצור לעבוד שם בהכנת חומרי בניין לבית המקדש בו נמצא ארון הקודש ולבית המלך. בית המלוכה תבע מיסים כבדים.

שכניו של חנניה דנו באפשרות להמליך את ירבעם, שהבטיח הקלות במיסים והתחשבות רבה יותר בצורכיהם של יושבי הר אפרים והרי מנשה. חנניה התלבט – הוא חשש שמרידה ברחבעם, נכדו של דוד המלך, עלולה להיות ראשית הסוף של הממלכה המאוחדת החזקה, דהיינו ראשית הסוף לעצמאות של בני ישראל.

- ⊗ מה הייתם מציעים לעשות בשם הכובע שאתם חובשים?
- ⊗ מה לדעתכם חנניה צריך לעשות? מה הייתם עושים לו הייתם במקומו?